

**ДАРХАН-УУЛ АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

Бурхантын гудамж-1, 14 дүгээр баг, Дархан сум,
Дархан-Уул аймаг, 45059,
Утас: 7037-3089, Факс: (976) 7037-3089
Цахим шуудан: darkhanuul@audit.gov.mn
Цахим хуудас: www.audit.mn

2024.07.05 № *293*

танай _____-ны № _____-т

┌ Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд ┐
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд орон нутгийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох “Шарын гол сумын Монгол ардын нам”-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Орон нутгийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь орон нутгийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцох “Шарын гол сумын Монгол ардын нам”-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Төрийн аудит, Тулгуур зарчим, MNS 6817-6:2020 Төрийн аудит, Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817-8:2020 Төрийн аудит, Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн

тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

“Шарын гол сумын Монгол ардын нам”-ын орон нутгийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрт тусгасан зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

“Шарын гол сумын Монгол ардын нам”-ын мөрийн хөтөлбөр (...11..... хуудас)-ийг хавсаргав.

Хувийг: “Шарын гол сумын Монгол ардын нам”-д

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Ш.МӨНХБАЯР

ДАРХАН-УУЛ АЙМГИЙН
ШАРЫН ГОЛ СУМЫН МОНГОЛ АРДЫН
НАМЫН ХОРООНЫ ГИШҮҮДИЙН
2024/06/09-НЫ ӨДРИЙН ХУРЛААР БАТЛАВ.

**ДАРХАН-УУЛ АЙМГИЙН ШАРЫН ГОЛ СУМЫН
МОНГОЛ АРДЫН НАМЫН ХОРОО**

**АЙМАГ, СУМЫН ИТХ-ЫН 2024 ОНЫ 9 ДЭХ УДААГИЙН ЭЭЛЖИТ
СОНГУУЛЬД ДЭВШҮҮЛСЭН
“ТОГТВОРТОЙ БОДЛОГО - ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ, ШИНЭ
СЭРГЭЛТ” МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

(2024-2028)

**Шарын гол сум
2024 он**

АГУУЛГА

Нэг. Хүний хөгжлийн бодлого

1.1.	Эрүүл мэнд	1.1.1-1.1.6
1.2.	Боловсрол	1.2.1-1.2.13
1.3.	Хүн ам, нийгмийн зорилтот бүлэг	1.3.1-1.3.6
1.4.	Хөдөлмөр эрхлэлт	1.4.1-1.4.6
1.5.	Амьдрах орчин	1.5.1-1.5.6
1.6.	Соёл урлаг, спорт	1.6.1-1.6.7

Хоёр. Эдийн засаг, хөрөнгө оруулалтын бодлого

2.1.	Төсөв, санхүү эдийн засаг	2.1.1-2.1.3
2.2.	Бизнес, хөрөнгө оруулалтын орчин	2.2.1-2.2.6

Гурав. Хүрээлэн буй орчин ногоон хөгжлийн сэргэлт

3.1.	Байгаль хамгаалал	3.1.1-3.1.3
3.2.	Ногоон эдийн засаг	3.2.1-3.2.4

Дөрөв. Үйлдвэрлэлийн хөгжил аж үйлдвэржилтийн сэргэлт

4.1.	Хөнгөн, хүнсний үйлдвэр	4.1.1-4.1.3
4.2.	Хоршоо, жижиг дунд үйлдвэр	4.2.1-4.2.3
4.3.	Өрхийн үйлдвэрлэл	4.3.1-4.3.2
4.4.	Үйлчилгээний газар	4.4.1-4.4.2

Тав. Орон нутгийн хөгжил, хот хөдөөгийн сэргэлт

5.1.	Зөв төлөвлөлт, ээлтэй орчин	5.1.1-5.1.6
5.2.	Орон сууц, гэр хороолол	5.2.1-5.2.4
5.3.	Эрчим хүч, шугам сүлжээ	5.3.1-5.3.4
5.4.	Авто зам	5.4.1-5.4.2
5.5.	Сум, орон нутгийн хөгжил	5.5.1-5.5.12

Зургаа. Засаглалын бодлого төрийн бүтээмжийн сэргэлт

6.1.	Иргэдэд ээлтэй төрийн үйлчилгээ	6.1.1-6.1.4
6.2.	Ухаалаг төрийн үйлчилгээ	6.2.1-6.2.4
6.3.	Эрх зүй, батлан хамгаалах, гамшгаас хамгаалах бодлого	6.3.1-6.3.9
6.4.	Төрийн албаны хүний нөөцийн бодлого, нийгмийн баталгаа	6.4.1-6.4.5

Нийт: Үндсэн 6 бүлэг, 23 дэд бүлэг, 123 зорилт

Нэг. Хүний хөгжлийн бодлого

1.1. Эрүүл мэнд

1.1.1. Сумын эрүүл мэндийн төвийн тусламж үйлчилгээний чанар хүртээмжийг нэмэгдүүлж

- “Элэг бүтэн монгол”
- “Хүүхдийн эрүүл шүд”
- “Умайн хүзүүний хавдаргүй Монгол”, “Эрүүл Дарханчууд” хөтөлбөрүүдийг тус тус үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

1.1.2. Эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг ил тод, хариуцлагатай, шуурхай хүргэх зорилгоор өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, эрт мэдээлэх, сануулах хиймэл оюун ухаанд суурилсан системийг хөгжүүлж “Шилэн эмнэлэг” “Цахим эмнэлэг” төслүүдийг үргэлжлүүлэн хөгжүүлнэ.

1.1.3. Нарийн мэргэжлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн, боловсон хүчнийг орон нутгаас бодлогоор бэлтгэж ажиллагсдын ажлын бодит үнэлэмжийг нэмэгдүүлж нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор “Төгтвортой ажилтан” хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

1.1.4. Сумын Эрүүл мэндийн төвийн барилгын дээвэр, гадна дулаалга, фасад засварын ажлыг хийж хэрэгцээний халуун устай болгож тохилог тав тухтай орчин бүрдүүлнэ.

1.1.5. Эрүүл амьдралын хэв маягийг дэмжсэн дасгал хөдөлгөөн, спорт нийтийн биеийн тамираар хичээллэх, эрүүл зөв хооллох, өвчлөлөөс урьдчилан сэргийлэх, нийгмийн эрүүл мэндийн сургалт сурталчилгааг өрхийн эрүүл мэндийн ажилтнуудаар дамжуулан сайжруулна.

1.1.6. Эрүүл мэндийн төвд дэвшилтэт техник, технологийг нэвтрүүлж шаардлагатай тоног төхөөрөмж, багаж хэрэгслээр хангаж, эмчилгээ, оношилгооны чанар хүртээмжийг сайжруулна.

1.2. Боловсрол

1.2.1. Аймгийн “Боловсрол 2032” хөтөлбөр, “Цахим сургууль”, “Гоё сургууль”, “Гоё цэцэрлэг” төслүүдийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлнэ.

1.2.2. Сургуулийн өмнөх боловсролын үйл ажиллагааг өргөжүүлж 1-2 хүртэлх насны хүүхдийг яслийн үйлчилгээнд хамруулах ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

1.2.3. “Шинэ орчин” дэд бүтцэд хогбогдсон амины орон сууцны хорооллыг түшиглэн 150-200 хүүхдийн цэцэрлэг шинээр барьж ашиглалтад оруулна.

1.2.4.СӨБ-ийн боловсролын 2 дугаар цэцэрлэгийн өргөтгөл хийж, хоол үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмжийг шинэчилнэ.

1.2.5. СӨБ-ийн 14 дүгээр цэцэрлэгийн бохирын шугам хоолой, анги танхимын их засвар хийж, хоол үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмжийг шинэчилнэ.

1.2.6.СӨБ-ийн 17 дугаар цэцэрлэгийн гадна сантехникийн шугам сүлжээний засвар шинэчлэлийг хийнэ

1.2.7. СӨБ-ийн 19 дүгээр цэцэрлэгийн өргөтгөл, шалны засвар хийнэ.

1.2.8.Сумын ЕБ-ын сургуулиудын материаллаг бааз, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, ажиллах, сурах орчин нөхцөлийг сайжруулж, сургалтын чанарыг дээшлүүлнэ.

1.2.9. ЕБ-ын 6 дугаар сургуулийн гадна фасад, дээвэр, 1 давхрын шал, урлаг, багш хөгжлийн танхим, биеийн тамирын гадна талбайн засвар, шинэчлэлийн ажлыг хийнэ.

1.2.10.ЕБ-ын 2 дугаар сургуулийн гаднах хөл бөмбөг, биеийн тамирын талбайг засварлаж шинэчилнэ.

1.2.11. ЕБ-ын сургуулиудад зуны улиралд өдөр өнжүүлэх бүлэг ажиллуулахыг бодлогоор дэмжинэ.

1.2.12. “Багшийн хөгжил”, “Чадварлаг багш” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.2.13. “Хүүхэд хөгжлийн төв” шинээр барьж, ашиглалтад оруулна.

1.2. Хүн ам, нийгмийн зорилтот бүлэг

1.3.1. Төрөөс үзүүлж буй нийгмийн халамжийн үйлчилгээг зөвхөн зорилтот бүлэгт чиглүүлж үйлчилгээний хүртээмжийг сайжруулна.

1.3.2. Залуу гэр бүлийг дэмжиж, залуучуудын гарааны бизнес эхлэх боломж нөхцлийг нэмэгдүүлнэ.

1.3.3. Хүүхдийг аливаа эрсдэлээс урьдчилан сэргийлж нийгмийн хамгааллын үйлчилгээг сайжруулах зорилгоор баг бүрд гэр бүл, хүүхдийн хөгжил хариуцсан нийгмийн ажилтан ажиллуулна.

1.3.4. “Эрүүл чийрэг эр хүн” хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлж эрэгтэйчүүдийг аливаа эрсдэлт хүчин зүйлсээс хамгаалах бодлого баримтална.

1.3.5. Ахмадуудын чөлөөт цагийг зөв зохиотой өнгөрүүлэх, эрүүл мэнд, хөдөлгөөний хомсдолоос хамгаалах зорилгоор ‘Ахмадын спортын мини заал’ шинээр барьж “Ахмадын хөгжлийн төв” болгож үйл ажиллагааг өргөжүүлнэ.

1.3.6. Ганц бие, өрх толгойлсон эх, эцэг, олон хүүхэдтэй, тогтмол орлогогүй болон орлого багатай өрх, иргэдийг бүхий л талаар бодлогоор дэмжинэ.

1.4. Хөдөлмөр эрхлэлт

1.4.1. Амьжиргааны баталгаажих түвшнээс доогуур орлоготой иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх, байнгын орлоготой болгох замаар ядуурлын түвшинг бууруулах ажлыг бодлогсор хэрэгжүүлнэ.

1.4.2. "Халамжаас хөдөлмөрт" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

1.4.3. Ахмад настны болон тусгай хэрэгцээт иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжинэ.

1.4.4. Ажилгүй иргэдэд мэргэжлийн чиг баримжаа олгох богино хугацааны сургалтыг үе шаттай зохион байгуулна.

1.5.5. Төсвийн хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх хөтөлбөр, төсөл, арга хэмжээг санхүүжүүлэхдээ шинээр бий болгох ажлын байрны тоо хэмжээг харгалзан дэмжинэ.

1.4.6. Хөдөлмөр эрхлэлт, ажлын байрыг дэмжсэн зээлийн сангийн хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

1.5. Амьдрах орчин

1.5.1. Иргэдийн амьдрах орчин нөхцөлийг сайжруулах чиглэлээр тусгай бодлого, төлөвлөгөө гаргаж ажиллана.

1.5.2. Иргэд амралт чөлөөт цагаа зөв болгосон өнгөрүүлэхэд зориулсан ногоон байгууламж бүхий "Уурхайчдын цэцэрлэг", "Мини цогцолбор"-ыг шинэчлэн тохижуулж засварлана.

1.5.3. Сумын төвийн ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлж хуучин улиас модыг тайрч хэлбэржүүлэн иргэдийн тав тухтай амьдрах орчин бүрдүүлнэ.

1.5.4. Хог тээвэрлэлтийн менежментийг сайжруулж "Холгүй сумын төв" төсөл хэрэгжүүлнэ.

1.5.5. Сумын төв, гэр хорооллын сүүршлын бүсүүдийн гэрэлтүүлэг, камержуулалтыг үе шаттай сайжруулж асуулгүй, аялалан орчин бүрдүүлнэ.

1.5.6. Хүнсний аюулгүй байдлыг хангах ажил, тавих хяналтыг сайжруулна.

1.6. Соёл урлаг, спорт

1.6.1 Сумын соёлын төвийн дэргэд орон нутаг судлах танхим, музей шинээр байгуулж ажиллуулна.

1.6.2. "Биений тамир, спорт"-ыг хөгжүүлэх хөтөлбөрийг үргэлжлүүлнэ.

1.6.3. Соёлын төвийн үйл ажиллагааг өргөжүүлж төрөл бүрийн дугуйлан хичээллүүлэх, соёлын арга хэмжээг зохион байгуулах ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

1.6.4. Хотын соёлыг төлөвшүүлж, иргэдийг соён гэгээрүүлэх, соёлтой харилцааг хэвшүүлж үр дүнд хүргэнэ.

1.6.5. Соёл урлаг, спортын салбарт амжилт гаргасан хүмүүсийг үнэлэн урамшуулж алдаршуулна.

1.6.6. Нийтийн биеийн тамир, спортыг хөгжүүлэх ажлыг бүх талаар дэмжиж, спорт ордны орон тоо, зохион байгуулалтын бүтцийг сайжруулж материаллаг баазыг нэмэгдүүлнэ

1.6.7. Хөл бөмбөг, хоккей, сагс /Зхэ/ зэрэг гадна талбайн спортын цогцолбор байгууламжуудыг нэмэгдүүлж, байнгын ашиглалттай болгох бодлого баримтална.

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСАГ, ХӨРӨНГӨ ЗАРЦУУЛАЛТЫН БОДЛОГО

2.1. Төсөв, санхүү, эдийн засаг

2.1.1. Төсвийг үндэслэлтэй төлөвлөхөд иргэдийн саналлыг тусган, бодитой төлөвлөнө.

2.1.2. Төсвийн сахилга батыг чанд сахиж, төсвийн хяналтыг сайжруулж, ил тод байдлыг хангуулж "Шилэн данс"-ыг 100 хувь хөтлүүлж хэвшүүлнэ.

2.1.3. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн хадгалалт хамгаалалтыг сайжруулна.

2.2. Бизнес, хөрөнгө оруулалтын орчин

2.2.1. Бизнесийн бодол хөрөнгө оруулалтын хамгийн таатай нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

2.2.2. Төсвийн хөрөнгөд санхүүжүүлэх төсөлд хөтөлбөрийг үр өгөөжөөр нь эрэмбэлж эхний ээлжид эдийн засгийн үр өгөөжтэй, шинээр ажлын байр бий болгох ажлуудыг санхүүжүүлэх бодлого баримтална

2.2.3. Аймаг, орон нутгаас тогтодог талбар хураамжийн хуавь хэмжээг аль болох багаар тогтоож, бизнес эрхлэгчдэд үзүүлэх дарамтыг багасгана.

2.2.4. Нийтийн эзэмшлийн зам талбай, цэцэрлэгт хүрээлэн, гол авто замын дагуу иргэдэд үйлчилгээний бизнес эрхлэгчдэд үзүүлэх боломж олгоно.

2.2.5. Иргэд хөдөлгөөрөө хөрөнх, хамтрах нөхцөлийг бүрдүүлж, хамтын бизнесийн бодлогыг дэмжинэ.

2.2.6. Хөдөө аж ахуйн салбарт даатгалын үйлчилгээг эрчимтэй нэвтрүүлэх

ГУРАВ. ХҮРЭЭЛЭН БҮЙ ЭРЧИЙН НОГООН ХӨГЖЛИЙН СЭРГЭЛТ

3.1. Байгаль хамгаалал

3.1.1. "Тэрбум мод" үндэсний хөдөлгөөн, "Ногоон Дархан" хөтөлбөрийн хүрээнд сум 1 сая мод тарина.

3.1.2. Байгалийн нөхөн сэргээлтэйг 100 га талбайд шинээр хийж газрын доройтлыг бууруулна.

3.1.3. Байгаль хамгаалах үйлсэд иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагуудыг татан оролцуулж, хүүхэд залуучуудад цагаар нь экологийн боловсролыг эзэмшүүлж, байгаль орчноо хайрлаж хамгаалах зөв дадал хэвшил суулгана.

3.2. Ногоон эдийн засаг

3.2.1. Авто зам болон төв гудамжуудын дагуу "Хамгаалалтын зурвас" байгуулна.

3.2.2. Аялал жуулчлалыг хөгжүүлж "Амралт зугаалгын бүс" байгуулна.

3.2.3. Хог хаягдлыг дахин боловсруулахын тулд иргэдийг ангилан ялгаж сургах, улмаар "Бага оврын үйлдвэр" барих асуудлыг судалж хэрэгжүүлнэ.

3.2.4. Нэгэнт олгогдон ажилг малчдын тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд хариуцлагатай уул уурхайг хөгжүүлж нутаг дэвсгэртээ дахин лиценз олгуулахгүй байх талаар бүхий л арга хэмжээг авч ажиллана.

ДӨРӨВ. ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ХӨГЖИЛ АЖ ҮЙЛДВЭРЛЭЛТИЙН СЭРГЭЛТ

4.1. Хөнгөн ба хүнсний үйлдвэр

4.1.1. Хүнсний хувьсгал хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, гол нэр төрлийн хүнсний бүтээгдэхүүн, мах, сүл, ногоогоор сумын иргэдийн хэрэгцээг бүрэн хангах ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

4.1.2. Эрчимжсэн малчид ахуй хатуулаг, боловсролоор дэмжин ажиллана.

4.1.3. Хүлэмжийн аж ахуй хөгжүүлж, сумын ногооны нэр төрлийг нэмэгдүүлж, Сумынхаа хүнсний ногооны хэрэгцээг хангах ажлыг зохион байгуулна.

4.2. Хоршоо, жижиг дунд үйлдвэр

4.2.1. "Шинэ хоршоо" хөдөлгөөнийг дэмжиж малчид хоршиж ажиллах боломжийг бүрдүүлнэ.

4.2.2. Жижиг дунд бизнесийн орон нутгийн ажлаанд үзүүлэх эдийн засгийн үр ашгийг нэмэгдүүлэн ажиллахыг бодлогоор дэмжинэ.

4.2.3. Малчдад хоршоо, хоршоо, хатуулаг, ангийн үйлчилгээг үзүүлнэ.

4.3. Эрхийн үйлдвэрлэл

4.3.1. "Эрх бүр үйлдвэрлэл" хөтөлбөрийг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.

4.3.2. Тажил олгох эрх иргэд, нийгэмд хөдөлгөөн дэргүүнэ.

4.4. Үйлчилгээний газар

4.4.1.Худалдаа үйлчилгээний салбар, чөлөөт стандартыг мөрдүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.

4.4.2.“Соёлтой үйлчилгээ” аяныг үйлчилгээний газруудад эрнүүлж, ажиллагсдын зан харилцаа, ёс зүй, мэргэжлийн гуртгаварыг дээшлүүлнэ.

ТАВ. ОРОН НУТГИЙН ХЭВХИЛ, ХОТ ХЭДӨӨГИЙН СЭРГЭЛТ

5.1. Зөв төлөвлөл, зөлтөг орчин

5.1.1. Засаг захиргааны зөв бүтцийн үйлчилгээнийг хуулийн хүрээнд дэмжинэ.

5.1.2. Эрдэслгүй, зөлтөг, гэрээрдэг - Шарын гол” төсөл хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

5.1.3.Сумын төвийн хөгжлийн төрөлхийн төлөвлөгөөг чанд мөрдөж төлөвлөлтийн дагуу газар олголт хийж, тусгай барилдааныг зохиожуулна

5.1.4. Хуучин гэр хорооллыг таллахууд, шинээр гэр хороолол үүсгэхгүй байх бодлого баримталж, тохижилт, хажууулахыг санхүүрэнэ

5.1.5. Үер усны гамшгийн эрдэлийн үнэлгээ шинээр хиилгэж ус зайлуулах, үерийн далан суваг, сүлжээний засвар, өргөтгөл шинэчлэлийг хийнэ.

5.2. Орон сууц ба гэр хороолон

5.2.1. Дэд бүтэц шийдвэрлэгдсэн “Шинэ орчин” амины орон сууцны хорооллын барилгын ажлыг эрчимжүүлнэ.

5.2.2. Иргэд түрээслэх түрээслээд өмчлөх “Түрээсийн орон сууц” төсөл хэрэгжүүлэх ажлыг дэмжиж ажиллана

5.2.3.Ашиглалтын хугацаа дууссан гэр хорооллуудыг дэхин төлөвлөлтийн ажлыг эрчимжүүлнэ.

5.2.4.Гэр хорооллын айл өрх зөөврийн хуудуудыг төвлөрсөн шугамд холбох ажлыг үргэлжлүүлэхийг бодлогоор дэмжинэ

5.2.5. Гэр хороололд “Өкн хөдлөн” төсөл хэрэгжүүлнэ.

5.3. Эрчим хүч, дулаан бүтэц

5.3.1. Сумын төвийн инженерийн дэд бүтцийн өргөтгөл шинэчлэлийг үргэлжлүүлж ус, дулаан хангамж, эрчим хүчний эрүүлжилтийг нэмэгдүүлэх, цахим сүлжээний найдвартай байдлыг хангах ажлыг баримлана

5.3.2.Эрчим хүчний хөдөөтэй газруудад дулаан, эрчим хүчээр хангах ажлыг дэмжж хангах ажлыг бодлогоор дэмжинэ

5.3.3. Дулаан шаран төрөлхийн өргөтгөл шинэчлэлийг үргэлжлүүлж шинэчилнэ.

5.3.4.“Ухаалаг тоолуурныг дулаан, хангах ажлыг үргэлжлүүлэх тагуурын үйлчилгээнд нэвтрүүлнэ.

5.4. Авто зам

5.4.1. Сумын төвийн дотоохи авто замд нэг сумаа талыг үргэлжлүүлж 5 давхар байруудын дундах авто зам зам талыг засварлаж тохижуулан нэвтрэх чадварыг нэмэгдүүлнэ.

5.4.2. Гэр хороолол төв доторх сумад хурдтай нийтийн тээврийн үйлчилгээг өргөжүүлнэ.

5.5. Сум, орон нутгийн кентийн

5.5.1. Сумын төвийн хөгжлийн эсөнхий төлөв өгөөг бүсчилсэн хөгжил, хот, хөдөөгийн сэргэлттэй уялдуулан тодорхой хөгжлийн шинэ хандлага, чиглэлийг тогтооно.

5.5.2. Жижиг, дунд, бичил бизнес өрхийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, хариуцлагатай уул уурхай, уламжлалт мал аж ахуйн эрчимжүүлэг аж ахуй, эрчимжсэн мал аж ахуйг туслах аж ахуйтай хослуулан хөгжүүлэх бодлого баримтална.

5.5.3. Сумын дэд бүтцийг сайжруулж хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ.

5.5.4. Сумын цэвэрлэх байгууламжийг эргэлтгэж шинэчилнэ.

5.5.5. Хөдөөгийн сэргэлтийн хүрээнд хөдөө амьдралын бүтээгдэхүүн, түүхий эдийг анхан шатанд боловсруулж ялвект үйлдвэрлэлд эхэлж дэмжил ажиллана.

5.5.6. "Шинэ хөдөө", "Бичил бизнесийг дэмжэх төслүүдийг үргэлжлүүлнэ.

5.5.7. Шарын гол ХК-ийг түвшлэн тусууцны үндэср шинээр барьж ажлын байр нэмэгдүүлэх ажлыг бодлогоор дэмжинэ.

5.5.8. Шарын гол-Баянголын төлбөрийн үйлдвэрлэл авто замныг барьж дуусгана.

5.5.9. Малын үүлдэр, усаал сайжруулах төслүүдийг нэмэгдүүлэх, эрчимжүүлэх чиглэлээр мэргэжлийн байгууллагатай хамтран малчид, мал бүхий иргэд, фермерүүдийг дэмжинэ.

5.5.10. Хөдөө аж ахуйн салбарын бизнесийн болон аливаа эрсдэлээс хамгаалах, мал амьтны халдварт өвчнөөс хамгаалах зориулалттай төлөв өгөөг эцдгий анхаарч ажиллана.

5.5.11. Суманд аялал жуулчлал үйлдвэрлэх бодлого боловсруулж хэрэгжүүлнэ.

5.5.12. Худалдаа, үйлчилгээний салбарын засварлах зорилгоор төсөл хөтөлбөрийг дэмжинэ.

6.3.8. Гал түймэр унтраах явдалд 10 минут эргэлтэд дараагаар хэлтэс болгон өргөжүүлж, хүчин чадал, зэрэглэлийн зориулалтын 10 минут хэрэгжүүлнэ.

6.3.9. Эх оронч үзлийн төлөвлөгөө, төлөвлөгөөний үндэсний төлөвлөгөө, төлөвлөгөөний боловсрол мэдлэгийг дээшлүүлнэ.

6.4. Төрийн албан хаагчийн боловсрол, дундаж сургалтын баталгаа

6.4.1. Төрийн албаны ажилтныг төрийн албан хаагчид багтаж, төрийн албан хаагчдын тааралтуу үүрэг хариуцаж байгаа төлөвлөгөөний сургалт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

6.4.2. Төрийн албан хаагчийн дундаж сургалтын тааралтуу ажлын байран дээр тогтвор суурьшилтай ажлын байрныг хэрэгжүүлнэ.

6.4.3. Төрийн албаны ажилтныг төрийн албан хаагчид багтаж, төрийн албан хаагчдын тааралтуу үүрэг хариуцаж байгаа төлөвлөгөөний сургалт хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

6.4.4. Төрийн албан хаагчийн боловсрол, дундаж сургалтын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

6.4.5. Цалин, хөлс өргөтгөл, өөрөөр хэлбэл төрийн албан хаагчдын "Төрийн албан хаагчдын орон сууц" төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ.

Мөрийн хөтөлбөрийн төлөвлөгөө боловруулсан мэдээлэл

1. Монгол Улсын засаг захиргаа, ноёдын газар зүйн харилцаа, түүний удирдлагын тухай хууль
2. Монгол Улсын иргэдийн эрх зүйн харилцаа, түүний удирдлагын тухай хууль
3. Монгол Улсын амьжиргаа, нийслэл, төрийн албан хаагчийн мөрийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль
4. Монгол Улсын төлөвлөгөөний тухай хууль
5. Монгол Улсын гэрээний бодлого, төлөвлөгөөний тухай хууль
6. "Алсын харааны төлөвлөгөөний тухай хууль" бодлого
7. МАН-ын "Тийш олох" үндэсний төлөвлөгөөний тухай хууль, 2024-2028", 2024 оны 5 МАН-ын төлөвлөгөөний тухай хууль
8. Даруян-Уул аймгийн төлөвлөгөөний тухай хууль, Төлөвлөгөөний тухай хууль, Шинэ эрх зүйн харилцаа, түүний удирдлагын тухай хууль, МАН-ын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр
9. Шорын төлөвлөгөөний тухай хууль, Төлөвлөгөөний тухай хууль, Шинэ эрх зүйн харилцаа, түүний удирдлагын тухай хууль

Хөтөлбөрийг дээрх төлөвлөгөөний тухай хууль, төлөвлөгөөний тухай хууль, бичгүүдэд нийцүүлэн боловсруулна.